

การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร*

The Development of Online Social Media Literacy skill for Secondary Education Students in Bangkok Area

ศุทธิณี ช่างมนโชติ, สุทธิเทพ ศิริพิพัฒน์กุล และฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์

Sutatinee Choungmaneechote, Sutithep Siripipattanakul and Chatsiri Piyapimonsit

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: icy_926@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับการใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ และพัฒนาเกณฑ์ปกติของแบบวัด คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 628 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยแบบวัดที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยข้อคำถาม 32 ข้อ แบบวัดที่สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามเชิงสถานการณ์ไม่อิงเนื้อหาเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน

ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดที่สร้างขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้วัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ จากการคำนวณ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าข้อคำถามและตัวเลือกในแบบวัดมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 2) ค่าความยาก มีค่าตั้งแต่ 0.23-0.73 และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถาม มีค่าตั้งแต่ 0.20-0.90 3) ความตรงเชิงโครงสร้าง เท่ากับ 1146.90; $df = 470$; Chi-Square/ $df = 2.44$; RMSEA = 0.048; SRMR = 0.054) ความเที่ยง

*ได้รับบทความ: 9 กรกฎาคม 2563; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2563; ตอบรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2563

Received: July 9, 2020; Revised: December 18, 2020; Accepted: December 28, 2020

ของแบบวัดจากการคำนวณโดยใช้สูตร KR-20 พบว่า แบบค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับเท่ากับ 0.895
5) เกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ในรูปของ
คะแนนมาตรฐานที่ปกติ มีค่าตั้งแต่ T13-T97 และ 6) คู่มือการใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
ออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมมีส่วนประกอบ
สำคัญครบถ้วน อ่านเข้าใจง่าย และสะดวกในการนำไปใช้งาน

คำสำคัญ: แบบวัด; ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ; สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of this study were to develop online social media literacy skill scale to validate the online social media literacy skill scale and to create norm of online social media literacy skill scale. The samples consisted of 628 secondary education students in semester 2, 2019. The samples were collected by using multi-stage random sampling. The scale which comprised of 32 multiple choice situation questions was developed for measuring online social media literacy. Data were analyzed by getting 1 mark for correct answer and 0 mark for wrong answer or no answer.

The findings were as follows: 1) Online social media literacy skill scale was investigated for content validity by considering item objective congruence index (IOC) which ranged from 0.67 to 1.00. 2) The Difficult ranged from 0.23 to 0.73 and item discrimination index ranged from 0.20 to 0.90. 3) The construct validity of online social media literacy skill scale which was investigated by confirmatory factor analysis found that the model fitted the empirical data (Chi-Square = 1146.90, df = 470, RMSEA = 0.048, and SRMR = 0.05). 4) Cronbach's alpha reliability coefficient of scale which was calculated by using KR-20 was 0.895. 5) The norm of online social media literacy skill scale for secondary education students was normalized T-score ranged from T13-T97. 6) The manual of online social media literacy skill scale for secondary education students in Bangkok area had suitability, fully important composition, easy understanding, and convenience for usability.

Keywords: Test; Media Literacy skill; Social Media

1. บทนำ

ในโลกยุคดิจิทัล อุปกรณ์ไอซีทีและอินเทอร์เน็ตกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่แทบจะขาดไม่ได้เลยในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่น หรือแม้กระทั่งเด็กๆ ต่างก็พกพาอุปกรณ์เหล่านี้ไว้ติดตัวสื่อสารทำงาน และอำนวยความสะดวก ด้วยการเจริญความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างไร้ขีดจำกัด (Office of Health Promotion Fund, 2011) เช่นเดียวกับ Wisalak Sittikunthod (2008) ที่กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงข้อมูลติดต่อสื่อสารได้อย่างทั่วถึงสะดวกรวดเร็วและหลายช่องทาง ส่งผลให้สื่อสารมวลชนขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีศักยภาพสูงขึ้น สื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางของสังคม การดำรงชีวิต การบ่มเพาะความเชื่อ ทัศนคติ ความคิด ค่านิยม และการปฏิบัติตนในด้านต่างๆ ของคนในสังคม (Sirithai, 2004) สิ่งที่น่าสนใจผ่านสื่อไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่าหรือสื่อใหม่ ได้สร้างค่านิยม โน้มนำความคิด มอมเมาหรือให้สารประโยชน์เพียงใดกับผู้รับสาร ซึ่งเมื่อเราได้ใช้ ได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัสสื่ออย่างหลากหลาย ข้อมูลข่าวสารที่สื่อเหล่านั้นนำเสนออีกหลากหลายเหมือนกัน มีทั้งที่เป็นสาระและไม่เป็นสาระ มีเนื้อหาจูงใจให้คล้อยตามหรือมีเนื้อหาเกินจริงถึงขั้นหลอกลวงผู้รับสื่อ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วผู้รับสื่อจึงควรมีการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานให้ได้ว่าสื่อคืออะไร และสิ่งที่นำเสนอคืออะไร แล้วจึงนำสิ่งที่สื่อเสนอมาวิเคราะห์ต่อว่ามีความเหมาะสมดีงามควรหรือไม่ควรอย่างไรที่เราจะเชื่อหรือรับข้อมูลข่าวสารที่สื่อ นำมาเสนอว่ามีอิทธิพลต่อชีวิตเรา

กระแสที่กำลังเป็นที่นิยมในโลกอินเทอร์เน็ตปัจจุบันอีกกระแสหนึ่งคือสื่อสังคมออนไลน์หรือ Social Media ซึ่งเกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว (National Child and Youth Development Commission, 2018) สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทอย่างสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารมากขึ้นทั้งนี้เนื่องจากมีความก้าวหน้าและอิทธิพลเพิ่มขึ้นมากมีการเกิดขึ้นของสื่อมวลชนใหม่ๆ หลายประเภทอาทิ สื่ออินเทอร์เน็ต ระบบโทรคมนาคมหรือเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสื่อเหล่านี้ได้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาข้อมูลข่าวสารได้อย่างไร้ขีดจำกัดและจากการศึกษาการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2556 พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของประชากรมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียตามกลุ่มอายุต่างๆ พบว่ากลุ่มอายุ 15-24 ปีมีสัดส่วนการใช้สูงที่สุด (National Statistical Office, 2013)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลาจำนวนมากอยู่กับสื่อ และสื่อก็มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ดังนั้นกลุ่มคนในสังคมที่น่าจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อคือเด็กและเยาวชนในวัย 11-15 ปี หรือเด็กในวัยเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงแม้ว่าเด็กในวัยนี้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ในระดับหนึ่ง สามารถคิดในสิ่งที่เห็นเหตุผล คิดในสิ่งที่เห็นนามธรรม คิดในเชิงตั้งสมมุติฐานต่างๆ และสามารถสร้างกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหาต่างๆ แต่ก็เป็นวัยที่พบเจอกับปัญหา

และหลงไปกับสิ่งยั่วยุรอบตัวได้ง่ายเนื่องจากความอยากรู้อยากลองของเด็ก Naphintorn Sirithai (2004) กล่าวว่า เด็กและเยาวชนกับสื่อเป็นของคู่กันเนื่องจากว่า เด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงวัยที่พร้อมจะเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากสิ่งต่างๆ รอบตัว เด็กและเยาวชนยังไม่มีวิจารณญาณอย่างเพียงพอที่จะแยกแยะสิ่งผิดถูกได้ อีกทั้งเด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาอยู่กับสื่อมากกว่าคนในกลุ่มอื่นๆ สื่อจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการกำหนดพฤติกรรมและแนวคิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งเด็กและเยาวชนจำนวนมากยังขาดวิจารณญาณในการวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์สาระเนื้อหาที่มากับสื่อ เมื่อไม่มีการแยกแยะถูกผิด เด็กและเยาวชนก็จะยอมรับสิ่งที่สื่อนำเสนอไว้ทั้งหมด ก็จะส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของเด็ก เกิดการเลียนแบบอย่างขาดความยับยั้งชั่งใจ ประกอบกับพัฒนาการของสื่อ ที่มีรูปแบบชวนให้เกิดความน่าสนใจ ทำให้เด็กมีแนวโน้มรับเนื้อหาที่แฝงด้วยค่านิยมที่ไม่เหมาะสมจากสารที่สื่อนำเสนอ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังส่งผลร้ายด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้สังคมจึงควรสร้างความรู้และทักษะในการเปิดรับสื่อ และข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพให้แก่ผู้รับสารหรือที่เรียกว่าการสร้างกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) นั้นเอง (Kitima Surasonthi, 2012 : 43-62)

“การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) เป็นกระบวนการที่เราสามารถวิเคราะห์ วิจารณ์และประเมินค่าสื่อได้ สามารถอ่านสื่อออก ไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งที่สื่อนำเสนออย่างง่าย มีภูมิคุ้มกันทางปัญญาสามารถแยกแยะและสังเคราะห์โลกของความเป็นจริงและโลกที่สื่อสร้างขึ้นมาได้ ยิ่งไปกว่านั้น คือ การที่เราสามารถใช้สื่อเพื่อการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบเพื่อจุดประสงค์ของตนเองได้ การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นความรู้และทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชนในสังคมข่าวสารยุคปัจจุบันเพราะสื่อได้เข้าครอบครองเวลาส่วนใหญ่และกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อเจตคติพฤติกรรมและวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชน (Office of Health Promotion Fund, 2011) แต่จากการศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า การรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้เท่าทันสื่อหรือถูกครอบงำโดยสื่อ (Sittikunthod, 2008)

ทั้งนี้ ทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการเลือกรับสื่อ อีกทั้งการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ยังช่วยพัฒนาให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์สื่อ เปิดรับสื่อได้อย่างมีวิจารณญาณ มีความมั่นคงทางอารมณ์และความคิด ไม่หลงไปกับกระแสนิยมของสังคมปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับการใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 34,225 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ในงานวิจัยนี้ มีจำนวนพารามิเตอร์ทั้งหมด 108 พารามิเตอร์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ควรมีค่ามากกว่า 540 คน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างวิจัยใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 628 คน

ตัวแปรในการวิจัยนี้ คือ การรู้เท่าสื่อ (media literacy) ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและองค์กร ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักจำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้การเข้าถึง (Access) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) และการสร้างสรรค์ (Creation)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วยทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 4 ประเภท ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ (Access) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) และการสร้างสรรค์ (Creation) เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ไม่อิงเนื้อหา เป็นแบบสอบถาม 4 ตัวเลือก โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

1. สืบจากรายชื่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
2. ติดต่อประสานงานและทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เสนอไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างเพื่อขออนุญาต และขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยในโรงเรียน
3. จัดเตรียมแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และดำเนินการจัดส่งแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พร้อมทั้งแนบเอกสารคำชี้แจงเกี่ยวกับแบบวัด โดยผู้วิจัยจัดแยกเป็นชุดแบบวัดเป็นระดับชั้น ม.1 ม. 2 และ ม. 3 เพื่อความสะดวกของครูและทำให้ได้ข้อมูลกลับคืนมาครอบคลุมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วไปตามโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
4. หลังจากดำเนินการเก็บข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครบเรียบร้อยแล้ว จัดแยกและตรวจ

สอบจำนวนแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับคืนมา

5. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมดมาบันทึกเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และแปลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเตรียมข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจทานความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลดิบที่ได้จากแบบวัดการรู้เท่าทันสื่อนักเรียนและการจัดการข้อมูลที่ขาดหายเป็นการแทนค่าขาดหายของตัวแปรด้วยค่าเฉลี่ยของตัวแปรนั้นๆ

2. การคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างโดยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

3. การวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโดยคำนวณค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ความแปรปรวน (variance) สัมประสิทธิ์การกระจาย (coefficient of variation)

4. การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามที่ใช้ได้มีความสอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item-Objective Congruence)

5. การหาความยากและค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดโดยวิเคราะห์ค่าความยาก (Difficulty) ใช้ค่าสัดส่วนของจำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ข้อนั้นๆ ถูกต้อง ต่อจำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ทั้งหมด และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ค่าตอบที่เป็นตัวถูกและตัวลวง โดยใช้ค่าสัดส่วนผลต่างระหว่างจำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ถูกในกลุ่มสูงกับจำนวนนักเรียนที่ตอบข้อสอบของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ถูกในกลุ่มต่ำต่อจำนวนนักเรียนในกลุ่มสูงทั้งหมด

6. วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Mplus

7. การหาความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20

8. วิเคราะห์หาเกณฑ์ปกติวิสัย (norm) โดยนำคะแนนดิบมาแปลรูปตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile rank) แล้วนำตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ไปเทียบเป็นคะแนนมาตรฐานที่ปกติ

4. สรุปผลการวิจัย

การสร้างแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการสังเคราะห์แนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อขององค์กรและนักวิชาการ ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการเข้าถึงสื่อ (Access) จำนวน 9 ข้อ ด้านการวิเคราะห์ (Analysis) จำนวน 7 ข้อ ด้านการประเมิน (Evaluation) จำนวน 8 ข้อ และด้านการสร้างสรรค์ (Creation) จำนวน 8 ข้อ รวมทั้งหมด 32 ข้อ โดยเป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์ไม่อิงเนื้อหาแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานครดังนี้

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามนิยามศัพท์เฉพาะของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00
2. ความยากและอำนาจจำแนกผลการวิเคราะห์ดังตาราง

องค์ประกอบ	ความยาก	อำนาจจำแนก
การเข้าถึง (Access)	0.23-0.73	0.20-0.55
การวิเคราะห์ (Analysis)	0.28-0.43	0.20-0.53
การประเมิน (Evaluation)	0.29-0.62	0.20-0.90
การสร้างสรรค์ (Creation)	0.38-0.58	0.21-0.84
รวม	0.23-0.73	0.20-0.90

3. ความตรงเชิงโครงสร้าง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Mplus ผลการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดดังตาราง

ค่าที่พิจารณา	ค่าที่ได้
Chi-Square	1146.950
df	470
Chi-Square/df	2.44
p-value	0.000
RMSEA	0.048
SRMR	0.05

4. ความเที่ยงของแบบวัดจากการคำนวณโดยใช้สูตร KR-20 พบว่า ค่าความเที่ยงของแบบวัดรายด้านและทั้งฉบับดังตาราง

องค์ประกอบ	ค่าที่ได้
การเข้าถึง (Access)	0.50
การวิเคราะห์ (Analysis)	0.50
การประเมิน (Evaluation)	0.75
การสร้างสรรค์ (Creation)	0.79
รวม	0.895

5. เกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่ปกติ มีค่าตั้งแต่ T16-T96 และคู่มือการใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมมีส่วนประกอบสำคัญครบถ้วน อ่านเข้าใจง่าย และสะดวกในการนำไปใช้งาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ความตรงตามเนื้อหาจากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นพัฒนาจากทฤษฎี งานวิจัยและการสังเคราะห์แนวคิดทักษะของการรู้เท่าทันสื่อขององค์กรและนักวิชาการประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ 4 องค์ประกอบ ได้แก่การเข้าถึง (Access) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) และการสร้างสรรค์ (Creation) มีลักษณะเป็นข้อสอบสถานการณ์ไม่อิงเนื้อหา เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ซึ่งตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ข้อคำถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา และครอบคลุมพฤติกรรมบ่งชี้ เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาตามที่สมชาย วรกิจเกษมสกุล (Worakitkasemsakun, 2010) และวรรณิ แกมเกตุ (Gamket, 2012) ได้กล่าวว่า ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปแสดงว่าข้อคำถามมีคุณภาพวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา

2. คุณภาพรายข้อของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 45 ข้อ ตัวถูกมีค่าความยากระหว่าง 0.23-0.73 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.90 แสดงว่าข้อคำถามมีคุณภาพด้านความ

ยาก และอำนาจจำแนกดังที่ สมชาย วรกิจเกษมสกุล (Worakitkasemsakun, 2010) และวรรณิ์ แกมเกต (Gamket, 2012) ที่กล่าวว่าค่าความยากของตัวถูกที่ใช้ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกของตัวถูกมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และค่าสัดส่วนนักเรียนที่เลือกของตัวลวงที่ใช้ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกของตัวลวงมีค่าลบ แสดงว่าข้อคำถามจำนวน 45 ข้อนี้สามารถจำแนกทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนได้

3. ความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ผลการวิเคราะห์ความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรม Mplus พบว่า แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความตรงตามโครงสร้างที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน 9 ตัวบ่งชี้ จำนวน 45 ข้อ โครงสร้างของแบบวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าไคสแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 1146.950 ที่ df เท่ากับ 470 Chi-Square/df เท่ากับ 2.44 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.048 และค่า Standardized Root Mean Square Residual : SRMR) เท่ากับ 0.05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังคำกล่าวของ Diamantopoulos และ Siguaw (Angsuchoti, Wichitwanna and Pinyopanuwat, 2011) ได้นำเสนอไว้ดังนี้ 1) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เสนอว่า RMSEA ที่ดีมาก ๆ ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 ซึ่งหมายถึงโครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี 2) ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized RMR) ที่สรุปว่าควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี การวิจัยครั้งนี้ได้มีศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อแล้วกำหนดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ได้ตรงและครอบคลุม กำหนดนิยามทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้สามารถที่จะสังเกตและวัดได้ แล้วจึงจัดทำผังการสร้างแบบวัดที่ครอบคลุม และสร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดนิยามและผังการสร้างแบบวัด

4. ความเที่ยงของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ผลการตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ 0.859 ซึ่งสรุปได้ว่าแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ (Gamket, 2012) ดังนั้นแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานครมีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับที่น่าไปใช้วัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ได้

5. เกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์เกณฑ์ปกติของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในรูปของคะแนนมาตรฐานที่ปกติ พบว่าแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าคะแนน T ที่คำนวณจากสมการถดถอยอยู่ในช่วง T16-T96 ทั้งนี้เกณฑ์ปกติมีค่าคะแนนครอบคลุมตั้งแต่ค่าต่ำสุดถึงค่าสูงสุดและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนว่าอยู่ในระดับใดจะได้พัฒนาต่อไป (Saiyot and Saiyot, 2000)

6. ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำแบบวัดไปเก็บข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาหาค่าคะแนนมาตรฐาน เพื่อวัดระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ แต่ยังไม่ได้นำผลการเก็บข้อมูลมาหาค่าคะแนนมาตรฐาน เพื่อวัดระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หรือไม่ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ว่ามีความสัมพันธ์กับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หรือไม่ดังนั้นควรหางานวิจัยเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประกอบการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีความหลากหลายและวิธีการวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบอื่น เพื่อนำผลการวัดในรูปแบบอื่นมาใช้ประกอบกับผลการวัดในรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ผลการวัดตรงตามสภาพจริงมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับการใช้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

2. งานวิจัยนี้มีประโยชน์ คือได้แบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่มีคุณภาพและได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรกิจกรรมเพื่อให้ครูสามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ต่อไป

References

Angsuchoti, S., Wichitwanna, S. and Pinyopanuwat, R. (2011). *Statistical analysis for research in social and behavioral sciences: a technique using the Lisrel program*. Bangkok: Charoen Dee Mangkong Printing.

- Gamket, W. (2012). *Behavioral Science Research Methodology*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- National Child and Youth Development Commission. (2018). *Child Development Report and Youth 2017*. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- National Statistical Office. (2013). *Survey of Information and Communication Technology Use in Household*. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society.
- Nattapon, B. (2012). The result of teaching and learning using social media according to theory. Building knowledge by oneself, academic, creating mixed media work Subject: Computer and internet for Mathayomsuksa 4 level at Triamudomsueksa Phatthanakan Lamlukka School. *Master of Education*. Graduate School: Kasetsart University.
- Office of Health Promotion Fund. (2011). *Media literacy, ICT*. Bangkok: Office of Health Promotion Fund.
- Saiyot, L. and Saiyot, A. (2000). *Learning measurement techniques*. 2nd edition. Bangkok: Suwiryahit.
- Sirithai, N. (2004). *Knowledge about media literacy for good immunity for children and youth*. Bangkok: Office of the Health Promotion Fund.
- Sittikunthod, W. (2008). The development of causal model of media literacy of Mathayomsuksa 3 students in schools under the Jurisdiction of the Office of the Education Commission Basic Bangkok. *Master of Education*. Graduate School: Chulalongkorn University.
- Surasonthi, K. (2012). Media literacy and political participation. *Master of Business Communication Arts*, 6(2), 43-62.
- Worakitkasemsakun, S. (2010). *Research methods in behavioral science and social sciences*. Udon Thani: Arts and Printing.

